

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงของชาติ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาและสภาพการณ์ปัจจุบันของบทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงของชาติ และศึกษาถึงโครงสร้างและการบริหารกิจการวิทยุกระจายเสียงของกองทัพ รวมถึงแนวทางการพัฒนาบทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงของชาติในอนาคต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)ภายในขอบเขตของเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งทำการจัดเก็บข้อมูลเอกสารรายงาน แผนงาน ของผู้บริหารองค์กรและเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้เทคนิคของการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) และการสำรวจตลาดของสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นเอ็ฟ.เอ็ม.ของกองทัพในเขตกรุงเทพมหานคร ควบคู่กับข่าวบทสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย รายงานข่าวและบทความเผยแพร่ทางสื่อมวลชน ทำให้ผลการศึกษาได้ข้อมูลที่ครบถ้วนในการการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

จากการวิจัย พบว่า บทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงของชาติเป็นเวลา 80 ปี มีกองทัพและกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้บุกเบิก แบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ ยุคกำเนิดวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคง ยุคเผด็จการสงครามโฆษณาชวนเชื่อ ยุคความมั่นคงพัฒนาการสื่อสารมวลชนเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และยุคปฏิรูปสื่อเพื่อความมั่นคงซึ่งเป็นยุคในปัจจุบัน โดยทั้งสี่ยุคถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อความมั่นคงของรัฐบาลและการเมืองมากกว่าความมั่นคงของชาติ ทำให้เกิดการผูกขาดของกองทัพและหน่วยงานรัฐเป็นเจ้าของทำหน้าที่เพียงฝ่ายเดียว จนเกิดกระแสการปฏิรูปสื่อ มีการกำเนิดวิทยุชุมชน และกฎหมายใหม่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เมื่อกฎหมายบังคับใช้แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงให้ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันมีหน้าที่รักษาความมั่นคงของชาติ ซึ่งประกอบด้วย 4 กลุ่มสำคัญ คือ 1. รัฐบาลและหน่วยงานด้านความมั่นคง 2. องค์กรอิสระในการกำกับดูแลและสถาบันวิชาชีพ 3. กิจการวิทยุกระจายเสียงและนักสื่อสารมวลชน 4. ผู้บริโภคสื่อ ซึ่งทั้งหมดจะทำหน้าที่การสื่อสารมวลชนเพื่อความมั่นคงของชาติ เป็นวัตถุประสงค์หลัก ในบริบทที่แตกต่างกัน และพัฒนาคุณภาพของสื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเพื่อความมั่นคงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ โดยหน้าที่ความมั่นคงนี้ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปตามระบอบการปกครองแบบไหน แต่กองทัพยังคงเป็นผู้มีบทบาทหลักต่อไป

กองทัพมีบทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงโดยตรงที่มีสถานีวิทยุกระจายเสียงมากที่สุดถึง 256 สถานี คิดเป็นร้อยละ 48.5 ของสถานีทั้งหมด โดยกองทัพมีมากที่สุด

138 สถานี รองลงมาเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 44 สถานี กองทัพอากาศ 36 สถานี กองทัพเรือ 24 สถานี และกองทัพไทยและกระทรวงกลาโหม 14 สถานี โดยกิจการทั้งหมดมีลักษณะเดียวกัน โดยโครงสร้างหลักการบริหารกิจการแบบรวมอำนาจ (Centralization) มีการกำหนดนโยบายให้สัมปทานเอกชนเช่าเวลาเป็นผู้ร่วมผลิตกว่า 70% ของเวลาทั้งหมด ส่วนที่เหลือ 19-29% ทางกองทัพผลิตเองเป็นข่าวและรายการความมั่นคงในรูปแบบเดิม ไม่มีการพัฒนาคุณภาพ ยกเว้นกองทัพบกที่จัดตั้งศูนย์ข่าววิทยุกองทัพบกพัฒนาจากเอกชนใช้กลยุทธ์การตลาดผลิตข่าวและจัดหารายได้โฆษณาจนเป็นผู้นำข่าวสั้น พร้อมทั้งเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสื่อทีวีช่อง 5 ช่อง 7 และเคเบิลทีวีดาวเทียม และมีถือ ส่วนเหล่าทัพอื่นกองทัพเรือร่วมกลุ่มช่อง 3 ให้สัมปทานเชื่อมออกอากาศ และทุกเหล่าทัพต่างทำได้แค่เพิ่มอินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจตลาดสถานีวิทยุกระจายเสียงของกองทัพปรากฏว่า สถานีที่เอกชนต้องการเช่าสัมปทานเวลามากที่สุด คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นเอฟ.เอ็ม. ในเขตกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาคในจังหวัดใหญ่ โดยทำการประเมินราคารายได้ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2552 สถานีทั่วประเทศของกองทัพมีรายได้มากกว่าปีละ 1,424,400,000 บาท คิดเป็นส่วนแบ่ง 20.5 % ของยอดโฆษณาวิทยุ 6,933 ล้านบาทในปีพ.ศ.2551 เฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นเอฟ.เอ็ม. ในเขตกรุงเทพมหานคร มีรวมกัน 20 สถานี มีรายได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 720 ล้านบาท ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เอกชนรายใหญ่ที่มีธุรกิจเพลงและสื่ออื่นผูกขาดการเช่าสถานีวิทยุกระจายเสียงของกองทัพเกือบทั้งหมด ได้แก่ บริษัท คลิการ์อาร์วัน จำกัดได้สัมปทานมากที่สุด 4 สถานี รองลงมาเป็นบริษัทสกาย-โฮ เน็ตเวิร์ค จำกัด และบริษัทเอไทม์มีเดีย จำกัด บริษัทละ 3 สถานี และรายอื่น 1-2 สถานี ซึ่งทุกบริษัทใช้รูปแบบการนำเสนอสถานีประเภทเนื้อหาเดียวกัน (Format Station Radio) เป็นหลักบริหารธุรกิจสร้างชื่อความเป็นเจ้าของสถานีขึ้นคู่กับกองทัพ และใช้กลยุทธ์การตลาดครบวงจรแบบผสมผสาน วางแผนเติบโตทำยอดกำไรต่อเนื่องระยะยาว

ปัญหาบทบาทต่างๆที่พบแยกเป็นรายกลุ่มในระบบสื่อสาร ประกอบด้วย กลุ่มรัฐที่ดูแลความมั่นคงประสานงานข่าวความชัดเจนและทำแผนแม่บทอย่างมีข้อจำกัด องค์กรอิสระจัดตั้งใช้เวลานานกว่า 1-2 ปี มีความขัดแย้งหลักเกณฑ์ การแทรกแซง ตัวแทนกลุ่มปกป้องผลประโยชน์ และกทท.ทำหน้าที่ชั่วคราวจัดระเบียบสถานีวิทยุสาธารณะและชุมชนที่ผิดกฎหมายทั้งหมด กิจการวิทยุกระจายเสียงของกองทัพผิดวัตถุประสงค์ของสถานีมานาน คุณภาพของบุคลากรสื่อสารมวลชนของกองทัพ และผลกระทบในการจัดสรรคลื่นความถี่

แนวทางการพัฒนาต้องปรับแนวคิดใหม่ให้ประโยชน์แก่ผู้บริโภคสื่อเป็นหลัก ปรับโครงสร้างและการบริหารเชิงกลยุทธ์ให้กับกิจการวิทยุกระจายเสียงของกองทัพ โดยเน้นพัฒนาคน

เทคโนโลยี และรูปแบบรายการที่หลากหลาย ขยายฐานเนื้อหา จัดตั้งมวลชนและสถานีชุมชน การมีส่วนร่วมของ และ เสริมสร้างกองทุนสนับสนุน

ผู้วิจัยได้เสนอแนะการดำเนินบทบาทวิทยุกระจายเสียงของกองทัพ และกลุ่มต่าง ๆ แบบบูรณาการ โดยการปรับโครงสร้างและการบริหาร แปรรูปสถานีของกองทัพบางส่วนเป็นธุรกิจ ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและอื่น ๆ โดยทุกข้อเสนอแนะควรสำหรับการศึกษาในอนาคต